

Martin Ugalde, kazetari eta idazlea: "Batzokia eliza txiki bat zen eta Sabino Arana gure santua"

Felix Ibargutxi

El Diario Vasco, 1997-06-28: 62.

Gaur ohorezko aipamena egingo dio Martin Ugalderi Rikardo Arregi kazetaritza sariak, Andoaingo Udaletxean goizeko 11.30etan egingo den ekitaldian. 75 urte ditu Ugaldek. Andoainen jaio zen eta urteak dira Hondarribian bizi dela. Gerra Zibilaren garaian Ipar Euskal Herrira jo zuen, eta berriro Euskal Herriratu ondoren, Venezuelan jarri zen bizi izaten, zenbait aldizkaritan erredaktore eta zuzendari jardun zuelarik. Han hogeitaka urte eginda, Gipuzkoara itzuli zen 1969an. *Deia* egunkariaren hastapenetan zuzendariorde izan zen, eta ondorengo beste urte batzuetan Euskararen Sustapenerako zuzendari Eusko Jaurlaritzan. Gaur egun *Euskaldunon Egunkariako* Administrazio Kontseiluko lehendakaria da. Literaturaren alorrean, biografia, saiakera eta narrazioa landu ditu. Besteak beste, *Mantal urdina*, *Hiltzaileak*, *Itzulera baten historia* eta *Pedrotxo* idatzi ditu.

– *Zer sentitzen duzu larunbat honetan zure jaioterrian egingo zaizun omenaldiaren aurrean?*

– Funtsean kazetari izan naiz. Eta kazetari nintzelako ikasi nuen ipuinak idazten. Kazetaritza izan da nire estiloa.

– *Eta kazetaritzaren alorrean zein dira zure oroitzapen goxoenak?*

– Ni kazetari Venezuelan egin nintzen. Han zegoen giro egokia, han zegoen askatasuna. Nik hitza motela dut, oso motela, ez dut erraztasunik diskurtsoak egiteko, baina idazketan beti konpondu naiz.

– *Deia egunkarian ederki ikusiko zenuen zein zaila den hemen komunikabide elebidunik egitea.*

– Esperientzia zaila izan zen. Garai hartan Koldo Mitxelenaren laguntza bilatu genuen, gidari bat behar genuelako; euskara batua orduan, orain dela hogeitaka urte, martxan hasia baino ez zegoen eta.

Orduko kazetari gehienak *La Gaceta del Nortetik* etorriak ziren, eta Francorekin egonak gaztetan. Egoera zaila izan zen niretzat, borroka handia geneukan erredaktore jefearekin.

Elkarrizketa luze bat egiten nuen astean behin pertsonaiaren batekin. Justo Garate etorri zen eta egin nion. Eta barre egiten zidaten: "Hau nork irakurri behar dik?" Ez bakarrik *Gacetatik* etorritakoek, baita EAJko jendeak berak ere. Ez zitzaien kabitzen euskaraz merezi zuenik orrialde bat, esaten zuten euskara garesti ateratzen zela, jendeak ez zuelako irakurtzen. Irakur dadin idatzi egin beharko dugu ba!

Garai hartan ez zen posible, giroa egonda ere, euskarazko egunkaririk ateratzea, ez baitzegoen kazetaririk. *Zeruko Argia* aldizkaria egiten zuten batzuk ere ez ziren eta kazetari.

– Euskaldunon Egunkaria *aurrerapauso handia izan da*.
 – Hori beste mundu bat da. Egia da, baita ere, euskara batuari esker egin ahal izan dela, hori gabe ez zen posible izango kazetaritza onik.

– *Zure ustez zer jarrera eduki behar lukete instituzioek Euskaldunen Egunkariarekiko?*
 – Ni konformatuko nintzateke beste egunkari erdaldunekin daukaten tratua edukiko balute gurekin, publizitateari dagokionez batez ere. Publizitate instituzionaletik marjinetuta gaude, eta horretarako ez dago eskubiderik. A zer kontzientzia txarra eduki behar duten agintariek!, kontzientziarik badute...

Badakizu zer den dirurik gabe edo diru gutxirekin egunkari bat egunero ateratzea? Zuk erraztasuna duzu DVn, baina lana egitea dirurik gabe oso zaila da.

– *Zure bizitzako nahigabe handienetako bat izango zen EAJ eta EAren arteko zatiketa*.
 – Egia esan, ni EAJn hazia naiz. Nire aita ere bai, eta aitona ere bai. Eliza bat bezalakoa zen EAJ. Eta Sabino Arana gure santua zen. Batzokia ere, eliza txiki bat bezala ikusten genuen.

Gero aldaketa izugarria etorri da. Eta EAJ barruan gertatu zen ezin konpondu horrek oraindik min handia ematen dit. Oraindik ez dut ulertu nola abertzale batzuek jarraitu dugun muturka zatiketa pertsonal bat dela medio.

– *Lezo Urreiztietaren biografia idatzi zenuen. Izango zenuen seguru asko biografia gehiago idazteko gogo*.

– Ni beti izan naiz biografien aldekoa, asko erakusten baitute. *Hablando con los vascos* egin nuenean, 70eko hamarkada hasieran, nire asmoa zen horrelako elkarrizketa-liburu gehiago egitea, baina bota egin ninduten.

Oso bizimodu zaila izan dut. Hizkuntza ere aldatu egin nuen Euskal Herrira etortzean, Venezuelen 22 urte gaztelaniaz idazten eman ondoren. Ikusi dut euskaraz gai naizela gauza bera egiteko, bai ipuingintzan bai kazetaritzan. Horrek aberastasun handia eman dit. Euskaraz sakonago sentitzen naiz, gauzago.

– *Gizonago*.

– Bai, hori, gizonago. Horrek halako betetasun bat eman dio nire bizitzari azken aldera.

– *Venezuelan ez zinen diruz gaizki ibiliko. Eta hona etortzean estu ibili zinen, beraz, alde horretatik*.

– Bai, estuasun handia pasa nuen. Kontuan izan 1969an etorri nintzela eta politikan sartu nintzela, kontzientziak hala eskatzen zidalako. Eta horrek prentsa ofizialean jarduteko aukera guztiak kendu zizkidan. Gainera, euskaraz ezin zen idatzi.

Euskaltzaindikoa nintzen. Diputazioko ganbaran biltzen ginen, bazterrean utzi gintuzten...

– *Lehen esan didazu Egunkariarako artikulua idazten ari zinela. Zertaz da oraingoan?*
– "Jauregi eta euskara" du izena. Euskara ikasi du eta uste dut gauza polita egin duela Ramonek. Jende asko lotsagarri uzteko moduko gauza izan da. Berak baino obligazio gehiago daukaten batzuek ez baitute oraindik ikasi.

– *Eta bitartean goi mailako abertzale asko oraindik euskara ikasi gabe.*
– Abertzale amorratuak gainera. Niri abertzale amorratuek ez didate konfiantza asko sortzen. Lanean, lanean amorratu behar da hemen.

"Badut ipuin-sorta bat prest"

– *Asmorik baduzu beste kontakizunik idazteko?*
– Ipuingintzan gozaten dut gehien. Erraz ateratzen zaizkit ipuinak, eta orain ere bidali dut beste bat Hondarribian egiten den hilabetekarirako. Badut ipuin-sorta bat prest, laster publikatzeko.

– *Gizonak, zenbat eta adinean aurrerago, orduan eta gehiago begiratzen du atzera, haurtzarora. Zure literaturan ere hala gertatzen al da?*
– Bai, orain dela gutxi atera dudan *Pedrotxo* nobelan nire haurtzaroa islatzen dut. Nik asko begiratzen dut atzera. Asko laguntzen du. Niri behintzat ikaragarri lagundu dit gurasoen bizitzak, ejenpluak.